

DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-6505-2025-40-14>

УДК 821.161.2 -3'06

Р. С. МАРИНЯК, канд. філол. наук, доц.,
доцентка кафедри українознавства

e-mail: rmaryniak@karazin.ua; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9185-0905>

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
майдан Свободи 4, м. Харків, 61022, Україна

ЩОДЕННИК В. ВАКУЛЕНКА-К. «Я ПЕРЕТВОРЮЮСЬ...»: УТІЛЕННЯ ІДЕЙНО-СМИСЛОВИХ ІНТЕНЦІЙ МИТЦЯ

Мета. Розглянути нотатки закатованого росіянами у 2022 році письменника Володимира Вакуленка-К., його вибрані поезії, уміщені в книзі «Я перетворююсь...Щоденник окупації. Вибрані вірші», крізь призму втілених у текстах ідейних настанов, моральної та естетичної парадигм, сповідуваних митцем.

Методи. В основі методології роботи – положення Тимофія Гавриліва про феноменологічну й прикладну цінність мемуаристики. У виокремленні чотирьох жанрових типів щоденників покладаємося на дослідження Г. Костюка, О. Галича, Я Кулінської. Компаративний аналіз щоденникових нотаток В. Вакуленка і його поезій дозволив окреслити ідейно-сміслові інтенції письменника як певну цілісність.

Результати. У статті зроблено аналіз утілених у книзі Володимира Вакуленка-К. світоглядної настанови та моральної й естетичної парадигм, що разом визначають сутність творчості й громадської діяльності письменника. Убитий навесні 2022 року росіянами митець бачив Україну сильною державою, закликав співвітчизників остерігатися зла, яке відкрито назвав «рашизмом» ще в поезіях 2008 року. Його активне долучення до Революції Гідності, участь у волонтерському русі, палка віра в перемогу ЗСУ у війні навіть у тяжкі дні кінця лютого – березня 2022 року є свідченням цілісності й виваженості громадянської позиції. Володимир Вакуленко вибудовував віру в майбутнє суверенної держави України не на емоційній хвилі любові до рідної землі, а на здатності бачити тяглість державницьких ідей, на засадах яких власне й вибудована незалежність Вітчизни. Йдеться про вольову особистість, незалежну, стійку в переконаннях. Саме такий українець вибудовував, виборював, а зараз захищає суверенітет нашої держави. Хоч із тексту щоденника постає вразлива особистість, митець, здатний тонко відчувати красу цього світу, проте життєвий шлях Володимира Вакуленка демонструє силу, рішучість і непохитність віри в народ, частиною якого був автор.

Висновки. Книга «Я перетворююсь... Щоденник окупації. Вибрані вірші» В. Вакуленка-К. є не просто записами, що стосуються перебування письменника в окупованій рідній Капітолівці упродовж лютого – березня 2022 року; це фіксована в нотатках і зрефлексована у віршах тривала боротьба митця проти російської експансії в український вільний світ, це постулювання «рашизму» як споконвічної загрози суверенітету України.

Ключові слова: В. Вакуленко-К., жанр, щоденник, мемуари, автобіографічний текст, ідейно-сміслові інтенції.

Як цитувати: Мариняк Р. С. Щоденник В. Вакуленка-К. «Я перетворююсь...»: утілення ідейно-сміслових інтенцій митця. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки.* 2025. Вип. 40. С.130-139. DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-6505-2025-40-14>

In cites: Maryniak R. S. (2025). V. Vakulenko-K's Diary "I am Transforming...": Embodiment of the Artist's Ideological and Semantic Intentions. *V. N. Karazin Kharkiv National University Bulletin «History of Ukraine. Ukrainian Studies: Historical and Philosophical Sciences»*, Issue 40, (130-139), DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-6505-2025-40-14> (in Ukrainian)

До повномасштабного вторгнення ворога в лютому 2022 року у вітчизняних літературознавчих розвідках, що стосуються дослідження спогадової літератури, пов'язаної з фіксуванням воєнних дій, об'єктом вивчення були здебільшого воєнні щоденники, написані або в час Другої світової війни, або їхніми авторами були воїни – учасники АТО-ООС. Дослідниця Яніна Кулінська зауважує, що жанр щоденника у XXI столітті фактично зникає, оскільки «важко зараз уявити собі людину, що схиляється вечорами над щоденниковими записами. Дозвілля заповнює телевизор, лист замінено телефонним дзвінком, факсом, у кращому випадку – інтернет-спілкуванням або вітальною листівкою» [11, с.100].

Окупація південних і східних територій України після 24 лютого 2022 року докорінно змінила нашу реальність: місяцями люди мешкали (і зараз живуть) без світла, інтернету, телефонного зв'язку тощо. У такій ситуації, «в умовах екстремального напруження пам'яті» [11], традиційні щоденникові нотатки на аркуші паперу знову стали реальністю.

У 2024 році видавництво «Vivat» опублікувало книгу «Я перетворююсь... Щоденник окупації. Вибрані вірші» Володимира Вакуленка-К. (автор саме так підписував свої тексти (скорочення К. – від села Капитолівка, де мешкав митець – Р.М.)), убитого навесні 2022 року неподалік від міста Ізюма на Харківщині [2]. Ця книга побачила світ завдяки зусиллям великого колективу друзів, однодумців, родини, небайдужих – Вікторії Амеліної (письменниця не побачила виходу книги, оскільки померла 01 липня 2023 року після поранення, яке отримала під час ракетного удару по Краматорську), Катерини Лихогляд, Сашка Дерманського, Ірини Новіцької, Олени Рибки й працівників харківського видавництва «Vivat», Тетяни Пилипчук і всього колективу Харківського літературного музею та інших. Зараз цей щоденник перекладений кількома мовами, його презентація відбулася в низці європейських країн і в США. «Цей документ доби показує, якими різними можуть бути люди та те, що на місці Володимир Вакуленка міг бути будь-хто», – сказала в одному з інтерв'ю Олена Рибка [4].

21 березня 2023 року в Харківському літературному музеї відбулася перша від початку повномасштабного вторгнення виставка, зі слів Вікторії Амеліної, «з одним-єдиним експонатом – щоденником Володимира Вакуленка» [2, с.21]. Наприкінці травня 2023 року Норвезька Міжнародна асоціація видавців присудила В. Вакуленкові премію Prix Voltaire (В. Вакуленко – перший нагороджений Премією Вольтера митець з України [2, с.22]). Про зникнення та пошуки дитячого письменника зусиллями команди «Суспільного» знято фільм «Записи під вишнею» (щоденник В. Вакуленко закопав у власному саду, усвідомлюючи загрозу арешту і ймовірної смерті від рук російських окупантів) [2; 3].

Книга «Я перетворююсь...» не є щоденником у прямому сенсі слова: тут вміщено власне щоденникові записи (у рукописі займали 36 сторінок тексту, у видрукуваному варіанті, разом зі світлинами й коментарями, це 50 сторінок (підготовкою тексту щоденника займалася літературознавиця й редакторка Ярина Цимбал)); вірші, які також поділено на два блоки, – вибрані поезії та вірші для дітей (упорядкувала поезії письменниця Катерина Міхаліцина); вступна стаття Вікторії Амеліної «Історія однієї перемоги»; історії, спогади, коментарі Катерини Лихогляд, Сашка Дерманського та Ірини Новіцької; світлини В. Амеліної, Владислава Краснощока, Леоніда Логвиненка, Максима Ситнікова, КЗК «Харківський літературний музей» та з архіву родини Вакуленків.

Володимир Вакуленко був цивільною людиною, волонтером, майданівцем, громадським діячем, редактором, письменником, зокрема писав поезії для дітей (автор 13 книжок) [1]. Письменник опікувався виданням книжок для дітей із важкими вадами зору, упорядковував красназнавчий матеріал, пов'язаний з Ізюмщиною, зокрема рідним селом Капитолівкою. Оскільки сам виховував сина Віталія, хлопчика з особливими потребами, то не

міг долучитися до захисту держави зі зброєю, про що кілька разів написав у своєму щоденнику.

Саме така книга, яка виходить за межі традиційного уявлення про щоденник як жанр, є об'єктом нашої уваги в цій статті. Оскільки власне щоденник у книзі «Я перетворююсь...» є композиційним стрижнем, то варто наголосити на низці теоретичних моментів, що стосуються аналізу тексту з позиції його жанрової приналежності і, відповідно, можливостей презентування ідейно-сміслових інтенцій письменника.

На думку дослідника Тимофія Гаврилів, у такій окремій частині літератури, яку він називає «спогадова», має місце відкрита для дискусій термінологічна багатотлумачність понять мемуари, щоденник та автобіографія [16].

Справді, визначення щоденника як жанру дещо різняться у формулюваннях О. Галича, К. Танчин, Ю. Ковалів та Т. Гаврилів [5;6;7;12;16;17;18]. На думку дослідників, «часом семантика жанрового визначення постає досить далекою від існуючих жанрових форм», а автори документальних творів навіть вдаються до «жанрових новотворів» [6], що у ХХІ столітті стало особливо помітним. Попри те, спільними є такі ознаки щоденника: це документальна проза, у якій оповідь ведеться від першої особи у вигляді щоденних записів; текст виконує не тільки сповідально-звіральну функцію, але й корективну – «корегує образ автора й образ доби» [16, с.16], тобто це авторське самовираження, самотерапія і сповідь («місце одкровення», за словами Т. Гаврилів), з одного боку, і важливе документування подій, що тривають, – з іншого; у щоденнику може превалювати публіцистичність або ж художня манера викладу тексту [5;16]; архітектоніка тексту може вказувати на художній задум, а може бути формою суто нотаток щоденних подій [10;13;18]. На відміну від мемуарів та автобіографії, у яких автор пише про те, що вже відбулося і, що важливо, закінчилося як подія – з наслідками, які вже настали, а отже, це дає можливість переосмислити причинно-наслідкові зв'язки в описуваному, у щоденнику автор наслідків багатьох подій ще не бачить, а часто не може навіть спрогнозувати [7; 9].

Окремо варто зупинитися на художньо-естетичній складовій щоденника як жанру художньої чи не-художньої літератури. Так, О. Галич зауважує, що щоденник як літературний жанр у принципі не існує «в чистому вигляді», це своєрідний вид письменницької практики, у якому можуть переплітатися побутові описи подій із філософськими рефлексіями, а отже, «не всі щоденники, навіть письменницькі, є фактом художньої літератури. Досить часто це просто систематичні, а то й без особливої системи записи різних справ, подій, турбот, що обтяжували автора, інколи це короткі фрагменти майбутніх творів, діалоги й монологи, автокоментарі до творів тощо» [цит. за джерелом 15, с.101].

В українському літературному просторі сьогодні відомими є щоденники О. Кобилянської, В. Винниченка, О. Довженка, П. Загребельного, Р. Іваничука, В. Стуса та ін. Ці видання дають розуміння філософських шукань авторів, їхніх мистецьких експериментувань, етичних та естетичних інтенцій [9]. Хроніку подій, а не власне свого життя, відтворену в щоденниках, приміром, О. Радченко (про Голодомор), рабина Д. Кахне (про львівське гето), Ю. Фоєрмана (про Голокост в Україні), А. Куркова (про Майдан та російсько-українську війну – з 2014 року), читач сприймає у формі рефлексії авторів, але водночас бачить панорамне тло, на якому твориться історія.

На сьогодні спостережено, що читачеві художньої літератури все ж припадає до душі щоденниковий виклад. На думку О. Забужко, «марне розводитися про очевидн – про те, що мемуаристика не «також література», а, генетично беручи, і є власне-література, література *sui generis*, із якої всякого роду «фікшини» «єсть пішли» аж ген-ген пізніше» [8, с.320]. Авторка також зауважує, що читати Гомера або Євангеліє – це також читати книгу спогадів, тільки «дуже суворо відредаговану» [8, с.320]: читач має більше довіри фактам, більше вірить у щирість рефлексій, більше прилаштовує філософські інтенції до особистого досвіду. Бідою вітчизняної мемуаристики Оксана Забужко вважає налаштованість читача на не-українські біографічні твори. На полиці українських книгарень швидше за все потрапляють спогади зарубіжного або (донендавна) російського авторства: «Архіпелаг ГУЛАГ» і «Щоденник Анни

Франк», «Поневолений розум» і «Виволанці землі» (цілком, до речі, не знані українському читачеві) увійшли до списку літературної класики ХХ століття нарівні з «Уллісом» чи «Будденброками», – підперті, крім усього іншого, довічним благословенням тих мовчущих читацьких мільйонів, кому, як сказано в посвяті Солженіцина до «Архіпелагу», «нестало життя про це розповісти» [8, с.321]. Тож вітчизняне письменство залишалося поза увагою українського читача: очевидною була тенденція, яку авторка влучно сформулювала так: «Вакансію вже встигли посісти «знаки», позичені в сусідів (замість Н. Суровцевої, наприклад, – Є. Гінзбург)» [8, с.322].

Після опублікування «Щоденників» О. Довженка українська читацька спільнота відчувала унікальність спогадової літератури: за відсутності карколомного сюжету, розлогих рефлексій, за умови, що мова щоденників часто суха, схожа на фіксування у вигляді плану окремих подій, цей вид літератури дає значно більше – він дарує в особі автора індивідуума, якому вірять і довіряють, спогади якого зіставляють з чутим чи баченим особисто. Так народжується процес переживання-проживання епохальних подій, які, можливо, не зачепили свого часу уваги читача. Навіть якщо у спогадах є конкретний адресат, до якого звернена репліка чи рефлексія автора, читач відчуває, як «кожне висловлене судження ніби зависає на питальній інтонації, запрошуючи читача «підключитися» [8, с.329]. Долученість до відкритого діалогу, ініційованого автором спогадової літератури, робить її особливо привабливою для людини, яка також шукає відповіді на дражливі питання буття.

У 2019 році українська читацька спільнота раділа виходу «Щоденників Івана Лисяка-Рудницького» (до книги увійшло 18 щоденників видатного історика, політолога, публіциста) [14]. У вступному слові до видання Петро Лисяк-Рудницький, син історика, так прокоментував своє рішення передати до друку батькові записи: «Однак після роздумів я дійшов висновку, що найкращою шаною батьковій пам'яті буде показати його таким, яким він був, і дозволити іншим робити власні висновки» [14, с.І]. Такі щоденникові записи й справді роблять довершеним і завершеним образ особистості (не лише Івана Лисяка-Рудницького), чия діяльність резонує в гуманітарному просторі сьогодення. Це можемо пояснити також і тим, що щоденник «не розрахований на публічну рецепцію, тому й образ такого автора більш достовірний, правдивий і відкритий» [15, с.98].

Письменницький щоденник переслідує дещо ширшу мету, аніж щоденник неписьменника: тут реалізовується мистецька практика рефлексії, у якій виділяються перформативна, текстова й матеріальна площини. Інколи навіть відсутність тексту стає промовистою на тлі фіксованої дати [15, с. 101]. Саме в щоденнику письменника ідейно-сміслові інтенції виражені найбільш вичерпно, не завуальовано, відверто, не метафорично, а прямо.

До текстів, у яких фіксація подій доповнена авторськими рефлексіями, міркуваннями, часом філософською відстороненістю від подій через передчуття біди, якої не вдасться особисто йому уникнути, належить книга Володимира Вакуленка-К.

«Щоденник окупації» В. Вакуленка-К. – занотовані події, датовані кінцем лютого 2022 року (буквально щоденник починається зі слів: «Закінчується лютий 2022 року. Це вже не була зима...» [2, с.29]) – 21 березня 2022 року (заголовок «Хлібчик із мого гетто»). Це текст із глибоким філософським коментарем до документованих подій, із художністю, крізь яку прозирає поет, коли читаємо описи села Капітолівки чи околиць Ізюма, зимових і весняних воєнних пейзажів; це записи із потужним публіцистичним струменем («Все ж я вірю в ЗСУ. <Отак, як у Бога, нехай не гнівиться на мене Він>» [2, с. 51].

Зник письменник 24 березня 2024 року. Передчуваючи біду, написав 20 березня: «24 лютого. Певно, найчорніший день в історії України. <Мене ніколи не приваблював нацизм, але з моїх знань нацизму> вони прийшли на чужу землю будувати російське гетто, та чи питали вони в нас, чи ми хочемо їхнього гетто; хто вони такі, щоб вирішувати за нас?» [2, с. 69].

Журналістка, документалістка і виконавча продюсерка проєкту «Ти як?» Катерина Лихогляд написала, що щоденникові нотатки В. Вакуленка стали «сповіддю зболеного міста в окупації» [2, с. 77]. Ознайомлення із записами переконує у цілковитій вичерпності цих слів.

Із записів письменника довідуємося, що Капитолівка була окупована 07 березня 2022 року. До села увійшли ДНРівці. До цього страшного дня автор мав можливість бути в Ізюмі, волонтерити потроху, бачитися зі знайомими і мати бодай мінімальну інформацію про те, як рухається ворог і як його стримують ЗСУ. Від 07 березня 2022 року В. Вакуленко не покидав Капитолівки, залишався із сином вдома і вів щоденник окупації. Письменник неодноразово називав окупантів гестапівцями, які не приховували того, що копіюють гітлерівців в усьому: від стрічок, які мусили носити мешканці села на рукаві, до мародерства й сліпого тотального знищення майна людей, будівель, місцевого краєзнавчого осередку тощо. Він так описує свої відчуття від побаченого: «Танками і БТРами трошили все, що заважало на їхньому шляху, навіть смітник на зупинці... Вікно до музею розбито чимось важким, певно, і знесених мешканцями села предметів нашого місцевого вжитку більше немає» [2, с.56].

Бачимо, як зачіпало почуття митця нищення всього українського. У щоденнику читаємо про те, як окупанти пояснювали місцевим мешканцям, що прийшли будувати для них «нову Україну», шоправда, додавали, що в Росію українців не пустять, тож доведеться в разі чого шукати якихось інших місць для прооживання. Ця парадоксальна логіка окупантів простежувалася в усіх їхніх діях. Особливо відчутною була ненависть військових – колишніх українських громадян з Луганщини та Донеччини: їх дратувало те, що місцеві мешканці жили заможнo й не потребували негайного «звільнення» від такого життя. Не менше вражало й те, як ДНРівці стежили за тим, щоб цивільні ходили по Капитолівці тільки з білою стрічкою, бо й самі носили такі ж «пов'язки» на нозі та руці («я їх охрестив «білопов'язочниками» [2, с.60]). Створенням новітнього гето назвав Володимир Вакуленко правила, запроваджені чужинцями. Бити старих і німеччин, принижувати, залякувати, тотально нищити добробут українського села – такими були дії окупантів. Про те, як виглядала збоку ця «друга армія світу» («доблєсная армія» «Привет з Луганська»), письменник з відразою зауважує: до села на старих радянських танках в'їхали «вояки обідраної армії, куфайки засмальцьовані, часто ватою назовні, голодні, на простроченому сухпайку» [2, с.55]. Це було військо, у якому «кількість здвохсочених» мало кого хвилювала. Не маючи сил здолати спротив українських воїнів на Харківщині, окупанти лютували на окупованих територіях. І цю поведінку В. Вакуленко послідовно називає суто гестапівською.

Важливим для розуміння міркувань Володимира Вакуленка, висловлених у щоденнику окупації в березні 2022 року, тобто у час стресу, страху за неповнолітнього хворого на аутизм сина, у час напівголодного існування й березневого холоду (у розділі «Хлібчик з мого гетто» читаємо, як важко було з продуктами в селі і як мерзли через відсутність світла й газу («Березень скаженів лютим вітром навіть більше, ніж його попередник» [2, с.29])), є те, що задовго до вторгнення Росії до Криму у 2014 році автор розумів, яку загрозу нашої незалежності несе ця держава.

У циклі поезій «Триптих на Тризубі», які вийшли у 2008 році, є великий вірш «Рашизм» (складається з 5 частин). Ліричний герой – очевидець страшних подій, які Україна добровільно приймає і до яких сама активно долучається: «Це наша Україна! Де слав'яноімперський фюрер/ Власноручно підписує кров'ю мюнхенський пакт» [2, с.135]; це держава, у якій «Окуповане море варварським бруктом/ До дві тисячі сімнадцятого року/ Укріплює на крейсерах «братні» знамена» [2, с.137]. І відбувається цей злочин з мовчазної згоди парламентарів і громадськості, бо «Так сказав Янек,/ Так утвердив Заратустра,/ Так мотивував Ніцше,/ То що тобі, мамо, за закони, / Якщо їх неможливо прийняти?/ Коли їх не маємо права захищати?//» [2, с.140]. Звідси зрозумілою є послідовність В. Вакуленка в долученні до значущих політичних зрушень, якими було марковане життя українського соціуму впродовж 2005-2014 років. Митець активно опікувався на Ізюмщині українознавчими студіями, залучаючи дітей і молодь до заходів, пов'язаних із сучасною вітчизняною музикою і літературою. Був учасником Революції Гідності; від початку війни, з весни 2014 року,

долучився до волонтерської роботи, тобто робив усе можливе, щоб українська державність стала для молодого покоління іманентною ознакою їхнього буття. Загроженість нашого суверенітету була очевидною для спільноти, яка здатна була критично мислити. Саме цю частину українського суспільства представляв Володимир Вакуленко.

Прикметною для аналізованих подій є така річ: у 2010 році вийшла прозова книжка Ліни Костенко «Записки українського самашедшого»; упродовж 2011 року письменниця здійснила тур-презентацію роману містами України. На цих зустрічах і в інтерв'ю авторка послідовно підкреслювала, що ми здобули нашу незалежність безкровно, але зараз не помічаємо, як втрачаємо суверенітет: ««Я боялася пошкодити своїй державі. Я боялася написати щось не так. Адже нашу незалежність не можна втрачати. Але коли я побачила, що ми її втрачаємо, що це моральна катастрофа, і винуваті не тільки вороги, а часто самі українці, і навіть патріоти, і навіть з вусами, – я розсердилася, буду говорити прямо». «Я свідомо на це пішла, бо колись треба просто скинути з себе останні ілюзії і треба втриматись над краєм прірви», – резюмувала Ліна Костенко» [19].

Зрештою ані роман видатної письменниці-шістдесятниці, ані поезії маловідомого на 2008 рік за межами Харківщини поета В. Вакуленка-К. не були почуті українським суспільством як пересторога. Поет закінчив вірш «Рашисти» сумною візією майбутнього держави, якщо не почати діяти: «І ми на півострові Крим тягнемо/ Імператорські баржі» » [2, с.141]. І додав риторичне запитання «Чи скаже хтось в траурні дні: Це наша Україна!» [2, с.141].

Свідомий того, що вороги прийдуть по нього, оскільки бачив, як односельці надавали ворогам інформацію про учасників АТО-ООС, як доносили на невинних за нікчемну вигоду – продукти чи цигарки, письменник попередив батька, що закопає записи в саду, щоб після звільнення їх можна було передати до рук представників української спільноти: «Свої страшніші за ворога, і це я переконався на власні очі. ... В перші дні окупації купа стукачів розповідала фактично про все, що було можливо» [2, с.61].

Якщо зважати на те, що людина, яка фіксує події, не знає того, що відбудеться найближчим часом, то щоденник В. Вакуленка демонструє непохитну віру митця в деокупацію рідної землі майже на рівні пророкування. Насправді досвід Володимира Вакуленка, волонтера і, що важливо, учасника Революції Гідності, диктує митцеві очевидну й очікувану перемогу над ворогом, адже дух спротиву, на який здатна українська людина, він відчув на Майдані ще в 2014 році. Необхідність уціліти, яку спостерігаємо в записах, диктована перш за все необхідністю опікуватися неповлітнім сином з особливими потребами, вихованням якого письменник займався сам. Цим пояснено в щоденниках і неможливість долучитися до ЗСУ, і те, що брав гуманітарку від окупантів, і те, що намагався стати для навколишніх непомітним. Мабуть, неможливість стати до лав захисників гнітила письменника найбільше: «Якби перетнутися з нашими – в мене багато чого є розповісти» [2, с.69]. У щоденнику читаємо про те, що йому навіть снилися військові, з якими в перші дні постійно перетинався на блок-постах, допомагав продуктами, ліками, цигарками: «...снилися й хлопці, ніби обіймаю їх, зустрічаю. Боюся думати, що з ними» [2, с.71]. У вірші «Ми до кінця!» автор немов передчував час, у якому українське суспільство обов'язково згуртується у протистоянні російському ворогові: «Часи перед громом!/ І йде брат за брата:/ Своя у нас віра,/ Окрилена боєм/ І кров'ю загиблих.../ Або до кінця ми, /Або нас під розстріл, /А решту в арешти...//» [2, с.99].

Письменник не уник смерті від рук тих, кого ненавидів і від кого все свідоме життя очікував тільки на підступність і зло, пережив рашистське гето, допити, був убитий.

Покоління українців зобов'язане пам'ятати імена полеглих, до списку яких увійшов і Володимир Вакуленко.

Так, творча й громадська активність Володимира Вакуленка, яка почалася на початку 2000-х, була відзначена і нагородами, і вшануванням: митець має відзнаки «Срібний тризуб» (до 20-ліття Незалежності України за літературні досягнення (2011)), «Terra poetica» (за літературні здобутки (2014)); він лауреат Міжнародної літературної премії ім. Олеса Ульяненка (2012), Всеукраїнського конкурсу імені Леся Мартовича, Міжнародного конкурсу

«Коронація слова» (2014), літературних конкурсів серед письменників України («Українська революція 1917–1921 років», I Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Поетичний десант у Слов'янську» та ін.) [1; 2, с.141].

Прикметним є такий біографічний момент: В. Вакуленко брав участь у літературних проєктах, які реалізовував у Львові, зокрема опікувався виданням поезій творчої молоді з Ізюмщини. Якось у розмові з дружиною Іриною Новіцькою письменник зауважив, що львівський патріотизм легко дається львів'янам, бо ті в ньому ростуть, а на Харківщині «його треба здобувати, вигризати краплю за краплею, стояти на своєму, не ламатися, не згинатися. Тому, каже, тут вагоміша річ, тут важче. Але хто тут є патріотом, той справжній. І сам таким був» [3].

Отже, книга «Я перетворююсь...» є свідченням свідомо обраного шляху Володимира Вакуленка в боротьбі проти «рашизму»: участь у Революції Гідності, волонтерство, популяризація українського мистецтва на рідній Ізюмщині, створення краєзнавчого музею в рідному селі Капітолівці демонструють послідовність дій митця і цілісність світоглядної настанови. Тобто маємо розуміти, що щоденник, який автор вів упродовж неповного місяця, – це не тільки «сповідь зболеного міста в окупації», як зауважувала К. Лихогляд, а це останні фіксовані в нотатках записи достатньо тривалої боротьби митця проти «рашистської» експансії в український вільний світ у широкому сенсі. Боротьбу Володимира Вакуленка обірвали російські кулі. 01 липня 2022 року йому мало виповнитися 50 років.

Конфлікт інтересів

Автор заявляє, що конфлікту інтересів щодо публікації цього рукопису немає. Крім того, автор повністю дотримується етичних норм, включаючи плагіат, фальсифікацію даних та подвійну публікацію. Цей матеріал ніде не друкувався раніше і на сьогоднішній день не поданий в жодне інше видання.

Список використаної літератури

1. Вакуленко Володимир Володимирович. Стаття у Вікіпедії. URL: <https://uk.wikipedia.org › wiki › Вакуленко Володимирович>.
2. Вакуленко-К. В. Я перетворююсь...Щоденник окупації. Вибрані вірші. /Упоряд. К. Міхаліциної, О. Рибки; передм. В. Амеліної. Х.: Віват, 2024. 192 с.
3. «Він передчував війну»: розмова з ексдружиною вбитого дитячого письменника Вакуленка. URL: <https://suspilne.media/kharkiv/335360-vin-peredcuvav-vijnu-rozmova-z-eksdrizinou-vbitogo-ditacogo-pismennika-vakulenska/>
4. «Він працював для дітей». У Харкові презентували книжку Володимира Вакуленка, якого вбили військові РФ URL: <https://suspilne.media/kharkiv/560675-vin-pracuvav-dla-ditej-u-harkovi-prezentuvali-knizku-volodimira-vakulenska-akogo-vbili-vijskovi-rf/>
5. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури. Київ: Либідь, 2001. 488 с.
6. Галич О. Українська документалістика на зламі тисячоліть: специфіка, генеза, перспективи. Луганськ: Знання, 2001. 246 с.
7. Галич О. У вимірах non fiction: щоденники українських письменників XX століття. Київ: Знання, 2008. 198 с.
8. Забужко О. Хроніки від Фортінбраса. Вибрана есеїстика 90-х. 4-те вид. К.: Факт, 2009. 352с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Zabuzhko/Khroniky_vid_Fortinbrasa_zb.pdf
9. Коцюбинська М. Листи і люди; роздуми про епістолярну творчість. К.; Дух і Літера, 2009. 584с.URL:https://shron1.chtyvo.org.ua/Kotsiubynska_Mykhailyna/Lysty_i_liudy_Rozdumy_pro_e_pistoliarnu_tvorchist.pdf
- 10.Коцюбинська М. Зафіксоване і нетлінне. К.: Дух і Літера, Харківська правозахисна група, 2001. 300 с.

11. Кулінська Я. Сучасні воєнні щоденники: форма самовираження чи текст пам'яті? *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2020. № 46. Т. 3. С. 78-81. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v46/part_3/20.pdf
12. *Літературознавча енциклопедія: У двох томах. Т. 1 / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів*. К: ВЦ «Академія», 2007. 608 с. (Енциклопедія ерудита).
13. Літературознавчий словник-довідник / ред. кол. Р. Гром'як та ін. Київ: Академія, 1997. 752 с.
14. Лисяк-Рудницький І. Щоденники/ Програма дослідження модерної історії та суспільства України імені Петра Яцика; Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка; Канадський Інститут Українських Студій Університету Альберти. Київ, Дух і Літера, 2019, 696 с. (Бібліотека «України модерної», серія «Спогади, щоденники, інтерв'ю». Ч. 6).
15. Стахнюк Н. Щоденник письменника: аспекти дослідження. *Слово і час*. 2012. №7. С. 97-104.
16. Стратегії мемуарної та мандрівної літератур західноукраїнських письменників другої половини XIX – першої половини XX століття. Колективна монографія / відп. ред. Тарас Пастух; Національна академія наук України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. 572 с.
17. Танчин К. Щоденник як форма самовираження письменника: Автореф. дис. ... канд. філол. наук. Тернопіль, 2005. 20 с.
18. Танчин К. Для кого пишуть щоденники. *Літературознавчі зошити. Студії. Публікації. Рецензії. Бібліографія*. Львів, 2001. Вип. 1. С. 225-233.
19. Троскот І. Ліна Костенко: «Я боялася пошкодити своїй державі». URL: <https://litakcent.online/2010/12/17/lina-kostenko-ja-bojalsja-poshkodyty-svojij-derzhavi-foto/>

R. S. MARYNIAK, PhD in Philology,

Associate Professor

of the Department of Ukrainian Studies

e-mail: rmaryniak@karazin.ua ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9185-0905>

V. N. Karazin Kharkiv National University,

4, Svobody Sq., 61002, Ukraine

V. VAKULENKO-K'S DIARY "I AM TRANSFORMING...": EMBODIMENT OF THE ARTIST'S IDEOLOGICAL AND SEMANTIC INTENTIONS

Research aim is to examine the notes of the writer Volodymyr Vakulenko-K., tortured by the Russians in 2022, his selected poetry contained in the book "I am transforming... Diary of the Occupation. Selected Poetry," through the prism of the ideological guidelines, moral and aesthetic paradigms of the artist.

Methods. The methodology of the study is based on Tymofii Havryliv's proposition of the phenomenological and applied value of memoir. In distinguishing four genre types of diaries, we rely on the studies of H. Kostiuk, O. Halych, and Y. Kulinska. The comparative analysis of Vakulenko's diary notes and his poetry allowed us to outline the writer's ideological and semantic intentions as a certain integrity.

Results. The article analyses the worldview, moral and aesthetic paradigms embodied in Volodymyr Vakulenko-K's book which determine the essence of the writer's work as well as public activity. The artist, who was killed by Russians in the spring of 2022, saw Ukraine as a strong state and called on his Ukrainians to beware of the evil he openly termed 'rashism' in his poetry of 2008. His active involvement in the Revolution of Dignity, participation in the volunteer movement, and fervent belief in the victory of the Armed Forces in the war, even in the difficult days of late February and March 2022, are evidence of his integrity and balanced civic position. Volodymyr Vakulenko built his faith in the future of the sovereign state of Ukraine not on the emotional wave of love for his

native land, but on the ability to see the continuity of statehood ideas, on the basis of which the independence of the motherland was built. We are talking about a strong-willed personality, independent and steadfast in convictions. This is exactly the kind of Ukrainian who built, fought for, and is now defending the sovereignty of our country. Although the text of the diary reveals a vulnerable personality, an artist capable of subtly feeling the beauty of this world, Volodymyr Vakulenko's life demonstrates the strength, determination, and unwavering faith in the people of which he was a part.

Conclusions. The book “I am transforming... Diary of the Occupation. Selected Poetry” by V. Vakulenko-K. is not just a record of the writer's stay in his occupied native Kapitolivka in February-March 2022, it is the artist's long struggle against Russian expansion into the Ukrainian free world, recorded in his notes and reflected in his poetry, it is determining the “rashism” as an eternal threat to Ukraine's sovereignty.

Keywords: *V. Vakulenko-K., genre, diary, memoirs, autobiographical text, ideological and semantic intentions.*

References

1. Volodymyr Volodymyrovych Vakulenko. Wikipedia article. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Vakulenko_Volodymyrovych... (In Ukrainian)
2. Vakulenko-K. V. (2024) «I am transforming... Diary of the Occupation. Selected Poetry.» /Ed. K. Mikhalitsynoi, O. Rybky; foreword V. Amelinoi. Kh.: Vivat, 2024. 192 p. (In Ukrainian)
3. «“He had a feeling of war”: a conversation with the ex-wife of the murdered children's writer Vakulenko». URL: <https://suspilne.media/kharkiv/335360-vin-peredcuvav-vijnu-rozmova-z-eksdrizinou-vbitogo-ditacogo-pismennika-vakulenska/> (In Ukrainian)
4. «He worked for the children.» The book, written by Volodymyr Vakulenko who was killed by the Russian military, was presented in Kharkiv. URL: <https://suspilne.media/kharkiv/560675-vin-pracuvav-dla-ditej-u-harkovi-prezentovali-knizku-volodimira-vakulenska-akogo-vbili-vijskovi-rf/> (In Ukrainian)
5. Halych O., Nazarets' V., Vasyl'iev Ie. (2021) Theory of literature. Kyiv: Lybid', 2001. 488 s.
6. Halych O. (2001) Ukrainian Documentary at the Turn of the Millennium: Specifics, Genesis, and Prospects. Luhans'k: Znannia, 2001. 246 p. (In Ukrainian)
7. Halych O. (2008) In the Dimensions of Nonfiction: Diaries of Ukrainian Writers of the 20th Century. Kyiv: Znannia, 2008. 198 s. (In Ukrainian)
8. Zabuzhko O. (2009) Chronicles from Fortinbras: Selected Essays from the '90s. 4-te vyd. K.: Fakt, 2009. 352s. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Zabuzhko/Khroniky_vid_Fortinbrasa_zb.pdf (In Ukrainian)
9. Kotsiubyn'ska M. (2009) Letters and People: Reflections on Epistolary Writing. K.: Dukh i Litera, 2009. 584 p. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kotsiubynska_Mykhailyna/Lysty_i_liudy_Rozdumy_pro_epistoliaru_tvorchist.pdf (In Ukrainian)
10. Kotsiubyn'ska M. (2001) Fixed and imperishable. K.: Dukh i Litera, Kharkivs'ka pravozakhysna hrupa, 2001. 300 p. (In Ukrainian)
11. Kulins'ka Ia. (2020) Contemporary war diaries: a form of self-expression or a text of memory? *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Issue: Philology*. 2020. № 46. T. 3. P. 78-81. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v46/part_3/20.pdf (In Ukrainian)
12. Literary Encyclopedia: In two volumes. T. 1 / Ed. Iu. I. Kovaliv. K: VTs «Akademiia», 2007. 608 p. (Encyclopedia of erudite). (In Ukrainian)
13. Dictionary of Literary Studies / Eds. R. Hrom'iak et al. Kyiv: Akademiia, 1997. 752 p. (In Ukrainian)
14. Lysiak-Rudnyts'kyi I. (2019) Diaries / Petro Yatsyk Program for the Study of Modern History and Society of Ukraine; Institute of Historical Research, Ivan Franko National University of

Lviv; Canadian Institute of Ukrainian Studies, University of Alberta. Kyiv, Dukh i Litera, 2019, 696 p. (Library of «Ukraina moderna», series «Memoirs, Diaries, Interviews», Ch. 6). (In Ukrainian)

15. Stakhniuk N. (2012) Writer's diary: aspects of research. *Word and Time*. 2012. №7. |P. 97-104. (In Ukrainian)

16. Strategies of Memoir and Travel Literature by Western Ukrainian Writers of the second half of the 19th and first half of the 20th centuries. A collective monograph / ed. Taras Pastukh; National Academy of Sciences of Ukraine, I.Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies. L'viv, 2020. 572 p. (In Ukrainian)

17. Tanchyn K. (2005) Diary as a Form of Writer's Self-Expression: PhD thesis. Ternopil', 2005. 20 p. (In Ukrainian)

18. Tanchyn K. (2001) For whom diaries are written. *Literary notebooks. Studies. Publications. Reviews. Bibliography*. L'viv, 2001. Vyp. 1. P. 225-233. (In Ukrainian)

19. Troskot I. Lina Kostenko: "I was afraid to damage my state." URL: <https://litakcent.online/2010/12/17/lina-kostenko-ja-bojallasja-poshkodyty-svojij-derzhavi-foto/> (In Ukrainian)

Текст надійшов до редакції 17.03.2025. / The text was received by the editors 17.03.2025.

Текст затверджено до друку 16.04.2025. / The text is recommended for printing 16.04.2025.